

Ergonomisko darba vides risku ietekme uz tirdzniecības nozares organizācijas darbinieku darba snieguma rādītājiem

Henrijs Kaļķis, Ilze Kantāne¹

Rīgas Stradiņa universitāte, Eiropas Studiju fakultāte, Latvija

¹ *Latvijas Universitāte*

II

Ievads. Mūsdienās tirdzniecības nozare ir ļoti plaši attīstīta. Gandrīz katrs septītais nodarbinātais strādā šajā nozarē. Tā kā katrā darbā saskaramies ar ergonomiskiem darba vides riska faktoriem, kurus var novērst vai mazināt un atvieglot, aizvien vairāk uzņēmumu un organizāciju vadītāji savus biznesa mērķus un ekonomiskos rādītājus cieši saista ar darbinieku labklājību un viņu darba sniegumu, jo tieši darbinieki ir galvenā uzņēmumu vērtība. Katra organizācija ir individuāla ar atšķirīgu stratēģiju, tāpēc arī būtiski atšķirsies katras organizācijas darba snieguma rādītāji, ko vadība mēris.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija izvērtēt ergonomiskos riskus tirdzniecības nozares organizācijā un noteikt šo risku ietekmi uz darbinieku darba snieguma rādītājiem. Pētījumam izvēlēts grāmatnīcu tīkls, kas ir viens no lielākajiem grāmatu un rakstāmlietu mazumtirgotājiem Latvijā ar veikaliem visās lielākajās pilsētās un arī internetā. Visā uzņēmumā strādā ap 300 darbinieku. Pētījumā tika izmantotas šādas metodes: darbinieku aptauja, ergonomiskās slodzes novērtēšanas metodes, darba stresa indeksa noteikšana, kā arī darba snieguma rādītāju analīze.

Rezultāti. Pētāmajam uzņēmumam visā Latvijā ir 36 grāmatnīcas, noliktava un vairumtirdzniecība. Pētījumā iesaistīti 100 grāmatnīcu darbinieki vecuma grupā no 25 līdz 60 gadiem, 25 ofisa darbinieki vecuma grupā no 25 līdz 60 gadiem un 25 noliktavas darbinieki vecuma grupā no 25 līdz 55 gadiem. Ar anketēšanas palīdzību noskaidrots darbinieku viedoklis par pašreizējiem darba vides apstākļiem un tajā pastāvošajām problēmām, tai skaitā ergonomiku, kā arī darbinieku viedoklis par sava darba snieguma rādītājiem. Strādājošie sūdzas par nogurumu darba dienas garumā, par atsevišķu ķermeņa daļu pārslodzi, monotonu un statisku darbu, kas rada gan fizisku, gan garīgu nogurumu. Tiek veikta ergonomisko risku novērtēšana ar slodzes galveno rādītāju (SGR) un ātrās ekspozīcijas kontroles (ĀEK) metodēm noliktavā, ofisā un veikalu darba vietās pie kases aparātiem un darba vietās pie datora.

Rezultāti liecina, ka pamatā strādājošie pakļauti pārslodzei (SGR metode: II līdz III riska kategorija), kā arī atsevišķu ķermeņa daļu noslodzes ekspozīcijas līmenis pēc ĀEK metodes darbiniekiem ir vidējs un atbilst II riska pakāpei. Darba stresa indeksa analīze liecina, ka strādājošie pakļauti vidējai (II pakāpe) stresa ietekmei. Lielākam darba stresa indeksam (III riska pakāpe) atbilst gados jaunākie darbinieki vecuma grupā no 25 līdz 30 gadiem. Pētījumā analizēti 5 darba snieguma rādītāji un noskaidrots, ka ergonomiskie riski būtiski ietekmē 4 no 5 darba snieguma rādītājiem.

Secinājumi. Grāmatnīcu tīkla darbinieku darbu ietekmē šādi ergonomiskie riski: statiska darba slodze, monotona darba slodze, piespiedu darba pozas, fiziska pārslodze, ceļot un pārvietojot smagumus u. c. Ergonomiskos riskus pastiprina arī identificētie darba organizācijas trūkumi: neatbilstošs darba vietas iekārtojums, piemēram, neergonomisks krēsls darbā pie datora, pārāk augsts vai zems galds darbā ar kases aparātu, piespiedu darba pozas, kas visbiežāk ir stāvus visas dienas garumā ar īsiem nereglamentētiem pārtraukumiem. Darbiniekiem darbs prasa augstu koncentrēšanos un saistīts ar paaugstinātu atbildību par veicamajiem darba pienākumiem. Stresa indeksa analīze norādīja, ka darbinieki pakļauti vidējam (II pakāpe) stresa līmenim un vairāk nekā 60% darbinieku darba dienas beigās jūt nogurumu. To apstiprina arī veiktā darba sniegumu rādītāju analīze, kas ļauj secināt, ka ergonomiskie riski darba vietās būtiski ietekmē strādājošo labklājību un darba ražīgumu.